

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**ODNOS UVJERENJA O ODNOSIMA I KVALITETE INTIMNE VEZE UZ
POSREDNIČKU ULOGU PONAŠANJA PARTNERA**

Diplomski rad

Ariana Černeli

Mentor: Prof.dr.sc.Željka Kamenov

Zagreb, 2015

SADRŽAJ

Uvod	1
Uvjerenja o intimnim odnosima.....	2
Ponašanje u intimnoj vezi	4
Kvaliteta intimne veze	7
Cilj istraživanja.....	9
Problem i hipoteze.....	9
Metodologija istraživanja	10
Postupak i sudionici	10
Mjerni instrumenti	11
Rezultati.....	14
Deskriptivna statistika.....	14
Statistička značajnost rodnih razlika u deskriptivnoj statistici.....	15
Postupak dobivanja odgovora na problem.....	15
Odgovori na prvu hipotezu.....	16
Odgovori na drugu hipotezu.....	18
Rasprava	21
Metodološki nedostaci i praktične implikacije.....	28
Zaključak	30
Literatura	31

Naslov: Odnos uvjerenja o odnosima i kvalitete intimne veze uz posredničku ulogu ponašanja partnera

Ariana Černeli

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu općenitih uvjerenja o odnosima i ponašanja u intimnoj vezi u predviđanju njene kvalitete. U istraživanju je sudjelovalo 216 parova u heteroseksualnoj intimnoj vezi u dobi od 18 do 35 godina. Kao mjerni instrumenti korišteni su *Skala uvjerenja o odnosima*, *Inventar afektivnosti i antagonizma u braku* i *Indeks kvalitete braka*. Dobiveni rezultati pokazuju kako je važnost intimnosti za uspješnost veze oba partnera prediktor njihove kvalitete veze. Važnost intimnosti muškaraca predviđa njihovu kvalitetu veze medijacijom procijenjene afektivnosti i antagonizma žena, a kvalitetu veze žena medijacijom procijenjene afektivnosti i antagonizma muškaraca. Važnost intimnosti žena doprinosi kvaliteti njihove veze medijacijom procijenjene afektivnosti muškaraca, a kvaliteti veze muškaraca medijacijom procijenjene afektivnosti žena. Zaključno, ustanovili smo da što je partnerima izraženije uvjerenje o važnosti intimnosti to će se oboje ponašati afektivnije, a manje antagonistički jedan prema drugome te procjenjivati vezu kvalitetnijom.

Ključne riječi: uvjerenja o intimnim odnosima, ponašanje u intimnoj vezi, kvaliteta intimne veze

Title: The relationship of relationship beliefs and quality of intimate relationship with mediating role of partners behavior

Summary

The aim of this study was to examine the role of general intimate relationship beliefs and behaviours in intimate relationship in predicting its quality. The study was conducted on a sample of 216 couples in heterosexual intimate relationship aged 18 to 35 years. As the measuring instrument we used *The Relationship Beliefs Scale*, *Inventory of Affection and Antagonism in Marriage* and *Quality of Marriage Index*. The results show that the importance of intimacy as a factor for a successful relationship for both partners is a predictor of their relationship quality. The men's importance of intimacy predicts their relationship quality by mediation of women's affection and antagonism evaluation and the relationship quality of women by mediation of men's affection and antagonism evaluation. The women's importance of intimacy contributes their relationship quality by mediation of men's affection evaluation, and relationship quality of men by mediation of women's affection mediation. Summarized, we concluded that that the more partners believe in importance of intimacy the more will they behave more affective and less antagonistically towards each other and assess their relationship more qualitative.

Keywords: relationship beliefs, behaviours in relationships, intimate relationship quality

UVOD

Intimni odnosi, kao jedan od univerzalnih temelja ljudskog društva, imaju neupitan značaj u opstanku ljudske vrste kao i razvoju naših emocionalnih iskustava te mentalnog i tjelesnog zdravlja. Ljudi ulaze u intimnu vezu s unaprijed određenim stavovima, potrebama i očekivanjima te se, sukladno s njima, osjećaju i ponašaju u vezi. U posljednje vrijeme istraživanja se često posvećuju što potpunijem utvrđivanju uloge kognicija u ljudskim odnosima, kao i utjecaju odnosa na kognitivne funkcije (Knee, 1998). Kognitivna komponenta stava odnosi se na uvjerenje koje predstavlja naše znanje ili mišljenje o svijetu i njegovom funkcioniranju (Pennington, 1997). Mišljenja o tome kako nastaju intimni odnosi, kako se ponašaju partneri unutar njega, što odnos čini sretnim, a što nesretnim, kako se on održava i kako završava zajedno čine uvjerenja o intimnim odnosima. Ona pridonose uspješnosti ili neuspješnosti veze te određuju ciljeve i motivaciju pojedinaca unutar nje. Istraživanja govore kako su određena uvjerenja funkcionalnija od drugih u pogledu stvaranja sretnih veza dok postoje i ona koja su iznimno disfunkcionalna (Eklund, 2012).

Prema teoriji socijalnog učenja uvjerenja se manifestiraju kroz ponašanja, odnosno, pojedinačna ponašanja u vezi su odraz njegovih uvjerenja o tome što je veza i kako ona izgleda. Primjerice, osoba koja smatra kako sretnu vezu čini visok postotak zajednički provedenog vremena više će ulagati u to da svoje slobodno vrijeme posveti partneru planirajući manje samostalnih ili aktivnosti provedenih s prijateljima. Sukladno tome, različitim ponašanjima u vezi se stvara njena emocionalna klima. Ona se opisuje u kontekstu postojanja određene razine dviju temeljnih dimenzija - pokazivanja naklonosti ili afektivnosti i antagonizma. Naklonost ili afektivnost se odnosi na iskazivanje ljubavi, pažnje i privlačnosti, zbog čega je povezana s pozitivnim klimom, dok se antagonizam odnosi na izražavanje neprijateljskih i sukobljavajućih ponašanja koja pridonose negativnoj klimi veze (Caughlin i Huston, 2006). Osnovno polazište već spomenute teorije socijalnog učenja leži u činjenici da razmjena nagrađujućih ili pozitivnih ponašanja između partnera doprinosi kvaliteti veze dok joj razmjena kažnjavajućih ili negativnih šteti.

Kvaliteta intimnih veza od iznimne je važnosti kako za pojedince u njoj tako i za cjelokupno društvo i njegov razvoj. Parovi u kvalitetnim vezama najčešće su zadovoljni s njima, a time raste i njihovo zadovoljstvo sa sobom i okolinom. Na taj način postaju produktivniji, otvoreniji, jasnije shvaćaju druge ljude te stvaraju pozitivan temelj za potencijalan brak ili obitelj. Zbog toga je važno proučavati kako pojedini faktori djeluju na intimnu vezu te kako pomoći pojedincima koji ostvaruju problematične veze ili prevenirati,

najčešće vrlo stresan, prekid parova. Brojna istraživanja, koja se bave ispitivanjem osnovnih procesa u pozadini zadovoljstva i nezadovoljstva u vezi, već su potvrdila kako zasebni konstrukti djeluju na njenu kvalitetu. No, na sve ljude i situacije neprestano djeluje niz različitih čimbenika koji istovremeno pridonose konačnom rezultatu utječući jedan na drugi. Stoga se u ovom istraživanju bavimo proučavanjem odnosa između afektivnih i antagonističkih ponašanja unutar intimne veze te njene ukupne kvalitete uzimajući u obzir općenita uvjerenja o intimnim odnosima koja svatko ima, nevezano uz to nalazi li se trenutno u vezi ili ne. Uz pomoć dobivenih rezultata moći će se bolje razumjeti međusoban odnos kognitivnih i ponašajnih komponenti te specificirati njihov zajednički utjecaj na kvalitetu intimne veze.

Uvjerenja o intimnim odnosima

Način na koji se stvara i razvija uspješan bliski odnos čini jednu od centralnih preokupacija u životima svih ljudi (Fletcher, 1993). Upravo zbog toga, čak i prije prvog vlastitog iskustva, formiramo sliku uspješne intimne veze crpeći informacije iz mnoštva izvora koji nas okružuju. Osim informacija koje nam pružaju različiti mediji, nailazimo i na žive primjere koji nas uče o partnerskim odnosima – roditelje, prijatelje, rodbinu i poznanike. Posljedica toga je da svaki pojedinac ima drukčiju kognitivnu strukturu o tome što čini kvalitetnu i sretnu intimnu vezu. Njegovo uvjerenje o tome kako veza nastaje, mijenja se i razvija može predviđati kako će on razmišljati i ponašati se u svojoj intimnoj vezi te interpretirati informacije o svom partneru (Knee i Petty, 2013). Takvi mentalni modeli utječu na to kako će pojedinac reagirati na različite probleme i izazove u vezi te hoće li se unatoč njima zadržati ili otići iz nje (Eklund, 2012). Znanstvenici su došli do zaključka kako usporedba između pojedinčevih uvjerenja ili standarda i njegove percepcije trenutne veze služe kao baza u stvaranju emocija prema vlastitom partneru i cijeloj vezi (Lederer i Jackson, 1968; prema Vangelisti, 2011). Vangelisti (2011) je u svom istraživanju saznala čak i da uvjerenja o intimnim odnosima moderiraju odnos između samoprocjene vlastitih ponašanja u intimnoj vezi i zadovoljstva vezom. Dakle, dinamika svih naših bliskih odnosa velikim je dijelom vođena našim uvjerenjima o njima. Stoga je veoma korisno ispitivati njihove sadržaje i ishode.

Postoje mnoge mjere kojima se ispituju postojeća pojedinčeva uvjerenja o intimnim odnosima. Primjerice, Inventar uvjerenja o vezama (Eidelson i Epstein, 1982) ocjenjuje pet

fundamentalnih disfunkcionalnih uvjerenja – neslaganje je destruktivno za vezu, spolovi se razlikuju prema svojim potrebama i osobinama, partneri bi trebali razumjeti misli i osjećaje jedno drugoga bez komunikacije, biti idealni seksualni partneri, a uz sve to nisu u mogućnosti promijeniti sebe niti vezu (Knee, 1998). Skala romantičnih uvjerenja (Sprecher i Metts, 1989) ispituje u kojoj mjeri pojedinac vjeruje u idealnu romantiku koja treba postojati u ljubavnoj vezi, a odnosi se na mišljenja kako ljubav nastaje na prvi pogled, može preskočiti sve prepreke te je moguće imati samo jednu pravu ljubav uz idealizaciju voljene osobe. Navedeni instrumenti razlikuju uvjerenja u kojima sudbina upravlja intimnom vezom, pri čemu su njene odrednice unaprijed određene te ne postoji niti jedna druga moć nad njom, od onih koja zastupaju međusoban i individualan trud i rad partnera u vezi koja se tako neprestano razvija i napreduje. Fletcher i Kinninmonth (1992) konstruirali su opsežnu Skalu uvjerenja o odnosima koju smo koristili u ovom istraživanju. Ona objedinjuje najčešća uvjerenja ljudi o komunikaciji, povjerenju, prihvaćanju, jednakosti, poštovanju i kompromisu unutar intimne veze (Omarzu, Whalen i Harvey, 2001). Njezina glavna značajka je strukturiranje postojećih uvjerenja o intimnim vezama, a ističe se time što nije utemeljena na teoriji. Naime, autori upitnika tražili su od sudionika da zapišu sve faktore za koje smatraju da čine uspješnu i sretnu ljubavnu, seksualnu ili romantičnu vezu ili brak. Njihovi odgovori grupirani su potom u ukupno 18 kategorija iz kojih su kasnije izlučili 4 glavna faktora u podlozi (vidi *Tablicu 1*).

Prvi je faktor intimnosti koji opisuje uvjerenja vezana uz međusobne načine interakcije ili povezivanja partnera kao načina dolaska do međusobne bliskosti. Idući se odnosi na vanjske čimbenike koji uključuju okolne faktore poput drugih ljudi, financija, osobne sigurnosti ili prisustva problema. Faktor strasti odnosi se na važnost seksa i vitalnosti dok četvrti, faktor individualnosti, na osobnu slobodu i jednakost unutar odnosa. Prema istraživanjima u kojima je korištena ova skala, pokazalo se da je za kvalitetu veze nevažno koliko su ispitanici snažno vjerovali u pojedino uvjerenje već koji su to glavni faktori za pojedinca važni (Fletcher, 1993). Naime, važnost intimnosti partnera pokazala se najvažnijom u predviđanju kvalitete njihove veze dok su se ostali faktori pokazali manje važnima. Pri razmatranju rodnih razlika Fletcher i Kinninmonth (1992) su dobili rezultate koji ukazuju na to da je muškarcima važnija strast, a ženama individualnost u vezi (Hendrick i Hendrick, 1995). Ovakav nalaz ima smisla ako uzmemo u obzir činjenicu da su muškarci liberalniji od žena u stavovima o seksu dok žene više od muškaraca brinu o podjeli odgovornosti unutar veze te aktivnije održavaju socijalne odnose izvan nje.

Tablica 1

Prikaz četiri faktora Skale uvjerenja o odnosima s pripadajućim kategorijama uvjerenja te njihov sadržaj.

Faktor	Subskala	Sadržaj
<i>Intimnost</i>		
	Povjerenje	iskrenost, odanost, vjernost
	Poštovanje	uvažavanje partnerovih osjećaja, uzajamno poštovanje, uljudnost
	Komunikacija	slušanje, izražavanje osjećaja, razgovaranje o svim temama
	Suočavanje	konstruktivno rješavanje sukoba, izravno suočavanje s konfliktima
	Podrška	pružanje podrške, zadovoljavanje partnerovih potreba
	Prihvatanje	uvažavanje i prihvatanje partnera, prihvatanje kao temelj ljubavi
	Ljubav	pokazivanje ljubavi, ljubav kao uvjet i temelj veze
	Prijateljstvo	partner kao najbolji prijatelj, prijateljstvo kao temelj veze
	Kompromis	kompromisi i žrtve radi veze, zadovoljenje partnerovih potreba
<i>Vanjski faktori</i>		
	Osobna sigurnost	potjecanje iz brižne obitelji, slično podrijetlo, sigurnost u sebe
	Druge važne osobe	slaganje s partnerovim prijateljima i obitelji, dijeljenje prijatelja
	Financije	ekonomska sigurnost, novac jednako važan kao ljubav
	Sličnost	dijeljenje interesa, uvjerenja i vrijednosti, zajedničko vrijeme
	Djeca	djeca kao vrhunac i ispunjenje odnosa
<i>Strast</i>		
	Seks	seksualna privlačnost i kompatibilnost,
	Vitalnost	zabava, romantika i humor
<i>Individualnost</i>		
	Neovisnost	privatnost, vlastito vrijeme, zadržavanje osobnog identiteta
	Jednakost	dijeljenje kućanskih poslova, jednaka odgovornost za vezu

Afektivnost i antagonizam u intimnoj vezi

Emocionalna klima odnosi se na širok spektar afektivnih doživljaja između partnera u interpersonalnom odnosu te otvoreno izražavanje u njihovoj svakodnevi (Caughlin i Huston, 2006). Obično se temelji na kombinaciji dvaju konstrukata – afektivnosti i antagonizma. Oni stvaraju dvodimenzionalan prostor u kojem se svaki par može nalaziti bilo gdje, a četiri kuta te dimenzije predstavljaju arhetipove emocionalne klime u odnosu: topla (visoka afektivnosti i nizak antagonizam), burna (visoka afektivnost i visok antagonizam),

neprijateljska (niska afektivnost i visok antagonizam) i blaga (niska afektivnost i nizak antagonizam) (Cauglin i Huston, 2006). No, najjednostavnija je ipak kategorizacija u smislu afektivne ili antagonističke klime, ovisno o tome kojih ponašanja ima više unutar pojedinog odnosa, gledano općenito ili u određenom trenutku ili situaciji. Jedna od glavnih sastavnica općenite emocionalne klime svakog para u intimnom odnosu je upravo njihovo ponašanje jednog prema drugome. Ponašanje je gotovo jedini opažljivi način kojim partneri u intimnoj vezi međusobno izravno utječu jedan na drugog (Jelić, Kamenov i Huić, 2014). Općenito, pozitivna ponašanja pridonose zdravlju i boljoj kvaliteti veze, dok joj negativna štete, premda je za najzdraviji odnos važno primjereno postojanje obje vrste. Prema mnogim istraživanjima, provedenima većinski na bračnim parovima, antagonizam i česti konflikti među partnerima su se pokazali ključnim prediktorima bračnog nezadovoljstva. Ipak, za dugoročno zadovoljstvo nije važna samo odsutnost antagonizma već i postojanje podržavajućajućih i ostalih afektivnih ponašanja. Neka istraživanja pokazala su kako antagonizam i afektivnost ne isključuju međusobno jedno drugo, odnosno, korelacije među njima su obično niske tako da parovi mogu imati različite razine obje vrste ponašanja unutar cjelokupnog odnosa. Pa tako odsustvo antagonizma u vezi ne znači da je veza nužno sretna i uspješna, jednako kao što niska razina afektivnosti među partnerima nije znak da su oni međusobno hostilni ili da je veza općenito nezadovoljavajuća (Jelić i sur., 2014).

Mnoga istraživanja pokušavaju ispitati povezanost između ponašanja partnera unutar intimne veze i njezine kvalitete. Huston i Vangelisti (1991) saznali su kako se zadovoljstvo vezom pojedinog partnera reflektira u načinu na koji se oni odnose jedan prema drugome pa tako zadovoljniji partneri pokazuju više emocionalne topline, a manje neprijateljstva nego partneri s manjom razinom zadovoljstva. Neka istraživanja pokazala su veću važnost negativno vrednovanih ponašanja, za razliku od pozitivnih, u određivanju svakodnevnog zadovoljstva parova. Primjerica, longitudinalna istraživanja pokazuju kako negativno ponašanje doprinosi kontinuiranom sniženju zadovoljstva vezom tijekom vremena (Gottman i Krokoff, 1989; Levenson i Gottman, 1985; prema Huston i Vangelisti, 1991). No, ukoliko se radi o vezama u kojima su partneri bliski, privrženi ili emocionalno topli jedan prema drugome utjecaj negativnih ponašanja se bitno umanjuje (Jelić i sur., 2014). S druge strane, u prilog većoj važnosti pozitivnih ponašanja, u odnosu na negativna, govore istraživanja koja pokazuju kako su smanjenja od visokog do umjerenog zadovoljstva vezom povezana upravo s niskom razinom pozitivnih ponašanja (Filsinger i Thoma, 1988; prema Jelić i sur., 2014). Također, vrednovanje svakodnevnog zadovoljstva vezom, za parove koji su općenito sretni, u puno je većoj mjeri povezano s pozitivnim nego s negativnim ponašanjima

(Jacobson, Waldron i Moore, 1980; prema Jelić i sur., 2014). Općenito, pozitivna i negativna ponašanja u vezi i zadovoljstvo njome čvrsto su povezani cikličkim odnosom u kojem neprestano djeluju jedno na drugo tako što određena vrsta ponašanja dovodi i do određenog zadovoljstva (primjerice, pozitivna ponašanja dovode do veće razine zadovoljstva vezom), čime se partneri dodatno na isti način ponašaju jedan prema drugome. Jednako tako, poželjna ili nepoželjna ponašanja jednog partnera izravno se odražavaju na ponašanje drugog tako da će i on postepeno preuzeti sve poželjnija, odnosno nepoželjnija ponašanja.

Na ponašanja u intimnoj vezi i njezinu kvalitetu djeluju i neki nepromjenjivi faktori od kojih je najznačajniji spol. Gaelick, Bodmhousen i Wyer (1985; prema Jelić i sur., 2014) su saznali kako odsustvo pozitivnog ponašanja muškarci, ali ne i žene, interpretiraju hostilnim, dok odsustvo negativnih ponašanja žene, ali ne i muškarci, smatraju iskazom ljubavi. Gottman i Krokoff (1989; prema Jelić i sur., 2014) u svojim istraživanjima su saznali kako negativna ponašanja muškaraca više nego negativna ponašanja žena utječu na smanjenje kvalitete intimne vezom u oba partnera. Mnoga istraživanja potvrđuju kako žene u usporedbi s muškarcima, u prosjeku, pokazuju mnogo više negativnih, ali i pozitivnih ponašanja u svojim intimnim vezama (Schoenfeld, Bredow & Huston, 2012). Pojedinci koji nisu zadovoljni svojim vezama pokazuju više negativnih, a manje pozitivnih ponašanja od parova koji su zadovoljni svojim vezama. Time uzrokuju i više uzajamne negativnosti među partnerima, što nas dovodi do zaključka kako su kvaliteta veze i ponašanja u njoj bitno povezani. (Huston i Vangelisti, 1991).

Gledajući cjelokupan intimni odnos kao razvoj para u ljubavnom odnosu ponekad je teško zaključiti o njihovoj temeljnoj emocionalnoj klimi, ali je moguće preispitati postojanje nekih ponašanja kroz određeno vrijeme, primjerice u proteklih tjedan ili mjesec dana. Međutim, pojedinci su subjektivni opažači vlastite veze i sebe u njoj. Iz vlastite perspektive grade svoju stvarnost, neovisno o realnim ili objektivnim činjenicama. Zbog toga što ponekad ne daju realnu sliku o svojim ponašanjima prema partneru često se koriste instrumenti u kojima se svakome od njih postavljaju pitanja o ponašanju drugog partnera radi dobivanja objektivnijih informacija. Osim toga, percepcija partnerove afektivnosti ili antagonizma igra važnu ulogu u osjećajima ljubavi i ostalim emocionalnim i kognitivnim aspektima pojedinca koji utječu na njegovo zadovoljstvo intimnom vezom stoga ju je važno ispitivati. Pretpostavlja se kako se povezanost između afektivnog ponašanja u vezi i zadovoljstva njome ostvaruje preko, najmanje djelomične, medijacije percepcije partnerovih reakcija (Miller, Caughlin i Huston, 2003; prema Vangelisti, 2009).

Unatoč čestom naglašavanju važnosti izražavanja pozitivnih afekata u intimnoj vezi, važno je uočiti kako su kognitivni mehanizmi ti koji omogućuju njihovu interpretaciju stoga je njihova važnost neupitna. Uvjerenja s kojima partneri ulaze u vezu oblikovat će njihovo ponašanje, ali i njihovu percepciju partnerovog ponašanja što će utjecati na kvalitetu veze oba partnera. Kao što saznajemo iz prethodno objašnjene literature ponašanja u vezi su povezana s njenom kvalitetom i zadovoljstvom njome, no ne postoje jasna objašnjenja samostalnog doprinosa pojedinih uvjerenja u kvaliteti veze. Stoga je nas zanimalo djeluju li uvjerenja, kao kognitivni aspekt veze, na njenu kvalitetu te na koji način. Prema teoriji socijalnog učenja svaki pojedinac svoja uvjerenja izražava preko svojih ponašanja. Budući da ponašanja utječu na kvalitetu veze naša je pretpostavka kako su upravo ponašanja medijator između pojedinačnih uvjerenja i kvalitete veze. Odnosno, u ovom istraživanju pretpostavljamo kako uvjerenja predviđaju kvalitetu veze, no ne izravno, već posrednim mehanizmom čiju ulogu preuzimaju ponašanja.

Kvaliteta intimne veze

Kvaliteta intimne veze i zadovoljstvo njome usko su povezani konstrukti. Iz subjektivne percepcije kvalitete vlastite veze proizlazi zadovoljstvo njome. Ukoliko je ta procjena pozitivna pojedinac je zadovoljan vezom, a što je ona negativnija to je i on nezadovoljniji. Na kvalitetu utječe mnoštvo čimbenika, a među najvažnijima su zasigurno načini međusobne interakcije partnera. Interakcija se odnosi na njihovu izravnu i neizravnu komunikaciju, ali i procese koji se nalaze u njihovoj pozadini.

Većina literature o kvaliteti intimnih veza je vrlo kompleksna i raznolika, a upravo je najveće pitanje svih istraživanja ljudskih veza zašto su neke sretne i ispunjavajuće dok su druge nesretne i osuđene na kraj. Naime, područje intimnih veza je samo po sebi složeno, stoga ga je teško pokriti jednom jedinstvenom teorijom. Prema Berscheidu i Reisu (1998) postoji niz faktora koji predviđaju kvalitetu veze premda je čak i grupe varijabli objašnjavaju u relativno niskom postotku. Ipak, neka istraživanja su donijela zaključke kako je izmjenjivanje fizičke naklonost među partnerima iznimno važno i pridonosi njihovom zadovoljstvu vezom (Hill, 2009; prema Berscheid i Reis, 1998). Sukladno tome, zadovoljni parovi imaju manje negativnih interakcija od nezadovoljnih parova (Berscheid i Reis, 1998). No, treba se uzeti u obzir i vrsta intimnog odnosa, budući da ne vrijede jednaki kriteriji za različite stadije intimne veze, te ne poistovjećivati zadovoljstvo sa stabilnošću u vezi koji

često mogu biti potpuno neovisni jedno o drugome (Hill, 2009; prema Berscheid i Reis, 1998).

Ovisno o teorijskom polazištu kvalitetnu intimnu vezu čine različiti čimbenici. Prema istraživačima razvojne psihologije, u kvalitetu intimne veze upliće se privrženost naučena u ranom djetinjstvu koja se kasnije projektira i na sve ostale veze u odrasloj dobi (Bowlby, 1988). Evolucijska psihologija promatra zadovoljstvo vezom prema rodnim razlikama ovisnim od potrebama svakog spola pa će tako muškarci biti zadovoljniji ukoliko im je partnerica fizička privlačna i mlada dok će ženama za zadovoljstvo vezom biti važniji financijska stabilnost i odgovornost partnera. Prema teoriji jednakosti najvažnije je balansirano ulaganje u odnos kod oba partnera na način da oboje trebaju davati jednako kako bi postigli najveće moguće zadovoljstvo. Partneri koji dobivaju premalo ili previše, s obzirom na to koliko oni sami pružaju, osjećaju se manje zadovoljnima od onih koji daju i dobivaju jednako (Walster, 1978; prema Myers, 1999). Iz teorije privlačnosti proizlazi kako svi želimo partnere koji se ponašaju na način koji je za nas nagrađujuć, bilo darivanjem, davanjem komplimenata, posvećivanjem vremena ili pažnje, te se s takvim partnerima osjećamo zadovoljnijima nego s drugima koji nas nagrađuju na nama nevažan način ili nas ne nagrađuju uopće (Myers, 1999). Mnogo različitih istraživanja osvrnulo se na intimnost kao na jedan od najvažnijih čimbenika sretne i zadovoljavajuće veze. Glavne komponente intimnosti su razumijevanje, prihvaćanje i osjećaj partnera da im je međusobno stalo jedno do drugoga (Ries i Patrick, 1996; prema Berscheid i sur., 1998). Uz navedene, postoji još mnoštvo teorija koje objašnjavaju kvalitetu intimne veze od kojih svaka ima svoje znanstvene dokaze pa bi se moglo reći kako su sve točne i opravdane, no nijedna ne daje kompletnu sliku o tome što čini sretnu vezu. Prethodno spomenuta istraživanja potvrđuju povezanost između ponašanja parova i kvalitete odnosa na taj način da pozitivne značajke (poput aktivnog slušanja, pružanja pomoći i podrške, iskrenosti, otvorene komunikacije i sl.) doprinose zadovoljstvu vezom dok ga negativne (npr. optuživanje, fizičko ili verbalno omalovažavanje, izbjegavanje fizičkih kontakata s partnerom) narušavaju (Aronson i sur., 2005). Isto tako, uvjerenja o tome što čini sretnu i uspješnu vezu mogu utjecati na zadovoljstvo konkretnom vezom utječući tako da tražimo od nje da bude ono što mislimo da bi trebala biti (npr. osoba koja vjeruje kako uspješne veze čini mnoštvo zajedničkih prijatelja oba partnera neće biti zadovoljna vezom u kojoj neće imati zajedničke prijatelje s partnerom).

O zadovoljstvu intimnom vezom kao sukladnom i dosljednom pokazatelju kvalitete veze može se zaključivati na različite načine kojima se bave instrumenti ispitujući, već spomenute, čimbenike (npr. ponašanje, komunikacija, osjećaj ljubavi i povezanosti s

partnerom i sl.). No, kako je teško obuhvatiti sve čimbenike koji objektivno utječu na kvalitetu veze, često se koristi metoda samoprocjene kojom se sudionike jednostavno kroz jednu ili nekoliko kratkih tvrdnji ispituje u kojoj mjeri se osjećaju zadovoljnima u vezi u kojoj se nalaze.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Ovim istraživanjem željeli smo ispitati kako su uvjerenja o intimnim odnosima i ponašanje u intimnoj vezi povezani s procjenom njezine kvalitete. Cilj nam je dobiti odgovor na pitanje mogu li općenita uvjerenja o intimnim odnosima te afektivnost i antagonizam partnera predvidjeti kvalitetu intimne veze te doprinose li uvjerenja kvaliteti veze izravno ili posredstvom tih ponašanja.

PROBLEM I HIPOTEZE

S obzirom na cilj našeg istraživanja problem kojim smo se bavili bio je ispitati predviđaju li općenita uvjerenja o intimnim odnosima kvalitetu intimne veze te ostvaruje li se ta povezanost preko percepcije partnerovog ponašanja u vezi kao posredujuće varijable. Sukladno s njime postavili smo sljedeće hipoteze:

H1: Uvjerenja o vezi jednog partnera će biti odrednica njegove procjene kvalitete veze i ta se će se povezanost ostvariti preko njegove percepcije ponašanja drugog partnera.

H2: Uvjerenja o vezi jednog partnera će biti odrednica kvalitete veze drugog partnera što će se ostvariti preko partnerove percepcije ponašanja prvog partnera.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Postupak i sudionici

Istraživanje je provedeno anonimno uz pomoć studenata Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Studenti su primijenili upitnike na heteroseksualnim parovima koje poznaju, a koji odgovaraju željenom uzorku osoba u dobi između 18 i 35 godina. Ovakvom dobnom granicom se kontrolirao uvjet o sudjelovanju osoba isključivo u intimnoj vezi, a ne u braku. Osim toga, sudjelovanjem mlađih odraslih osoba u istraživanju dobili smo homogeniju skupinu sudionika. Duljina trajanja veze sudionika nije bila važna s obzirom da su nas zanimali općeniti stavovi i ponašanja u vezi prisutni neovisno o stadiju veze. Zadatak anketara bio je osigurati sudionicima potpunu povjerljivost i slobodu da daju iskrene odgovore na postavljena pitanja nakon čega su upitnik zatvorili u kovertu kako nitko ne bi imao pristup njihovim odgovorima, osim istraživača. Osim toga, trebali su kontrolirati uvjet o tome da svaki sudionik upitnik rješava samostalno i nezavisno od svog partnera kako ne bi međusobno surađivali u ispunjavanju te kako bi se osigurala pouzdanost i valjanost rezultata.

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 432 sudionika, odnosno 216 parova u heteroseksualnoj intimnoj vezi. Raspon dobi sudionika bio je od 18-35 godina s prosječnom dobi od 25 godina ($M=24,90$) dok je za sudionice raspon bio od 18-33 godine s prosječnom dobi od 23 godine ($M=23,26$). Svi demografski podaci o sudionicima nalaze se u *Tablici 2*.

Većina sudionika (37%) i sudionica (29,2%) je do punoljetnosti živjela u velikom gradu koji ima preko 500 000 stanovnika te je on u većini i mjesto njihovog trenutnog stanovanja (58,3% za sudionike i 62% za sudionice). Najviši završeni stupanj obrazovanja za oba spola je srednja stručna sprema (59,3% sudionika i 62% sudionica). Među sudionicima je podjednak postotak studenata (44,9%) i zaposlenih (44,9%) dok su sudionice u uvjerljivo najvećem postotku studentice (67,2%). Većina sudionika (51,4%) i sudionica (47,4%) živi s roditeljima. Što se tiče trajanja veze, većina ispitanih parova nalazi se u intimnoj vezi koja traje više od 3 godine (43,5%).

Tablica 2

Prikaz demografskih karakteristika sudionika izraženih u postotcima.

		Muškarci	Žene
<i>Mjesto stanovanja do punoljetnosti</i>	Veliki grad (> 500 000 stanovnika)	37	29,2
	Grad (< 500 000 stanovnika)	14,4	11,1
	Manji grad (< 100 000 stanovnika)	24,1	28,2
	Manje mjesto (< 10 000 stanovnika)	16,2	18,5
	Selo	8,3	12,4
<i>Mjesto trenutnog stanovanja</i>	Veliki grad (> 500 000 stanovnika)	58,3	62
	Grad (< 500 000 stanovnika)	12,5	9,7
	Manji grad (< 100 000 stanovnika)	13,4	15,3
	Manje mjesto (< 10 000 stanovnika)	9,7	7,9
	Selo	5,1	4,6
<i>Najviši završeni stupanj obrazovanja</i>	Niša stručna sprema	1,4	0,5
	Srednja stručna sprema	59,3	62
	Viša stručna sprema	18,1	18,1
	Visoka stručna sprema	15,7	15,3
	Magistar/doktor znanosti	5,6	3,7
<i>Radni status</i>	Nezaposlen/a	10,2	9,7
	Zaposlen/a	44,9	23,1
	Student/ica	44,9	67,2
<i>Prostor stanovanja</i>	Kod roditelja	51,4	47,4
	Podstanarstvo	22,2	27,3
	Vlastito kućanstvo	18,1	15,7
	Ostalo	8,3	9,6
<i>Trajanje veze</i>	< 6 mjeseci		11,6
	6 – 12 mjeseci		15,7
	1 – 3 godine		29,2
	> 3 godine		43,5

Mjerni instrumenti

Na samom početku upitnika sudionicima smo postavili nekoliko pitanja vezanih uz *demografske podatke* i to: o dobi, veličini mjesta u kojem su živjeli do punoljetnosti te mjesta trenutnog stanovanja, prostora trenutnog stanovanja (npr. s roditeljima, u podstanarstvu i sl.) i najvišem završenom stupnju obrazovanja te pitanje o trajanju sadašnje ljubavne veze uz koju se veže ostatak pitanja u upitniku.

Skala uvjerenja o odnosima (eng. *The Relationship Beliefs Scale*, Fletcher i Kinninmonth, 1992) ciljano opisuje važne elemente koji postoje u uspješnoj intimnoj vezi. Njome se ispituju četiri važna faktora u svakoj vezi, a to su intimnost, individualnost, strast i

vanjski faktori na taj način da se svaki od njih ispituje određenim brojem tvrdnji kojih je ukupno 54 (vidi *Tablicu 1*). Sudionicima je kao odgovor na svaku tvrdnju ponuđena skala odgovora od 1 do 6 pri čemu 1 znači „uopće se ne slažem“ dok 6 označava „u potpunosti se slažem“. Dobiveni odgovori zbrajaju se zasebno za svaki od faktora te njihova aritmetička sredina, kao krajnji rezultat, nudi odgovor na pitanje koji je od navedenih faktora pojedincu najvažniji u intimnoj vezi. Navedena četiri faktora ovog upitnika imaju adekvatnu unutarnju te test-retest pouzdanost. Osim toga, ti faktori su se pokazali izrazito stabilnima na različitim uzorcima, primjerice, u usporedbi muškaraca sa ženama ili u usporedbi ispitanika koji se nalaze u intimnoj vezi od onih koji to nisu. Rezultati istraživanja govore u prilog njihovoj konvergentnoj i diskriminantnoj valjanosti. U ovom istraživanju Cronbachov-alfa ili koeficijent unutarnje konzistencije za intimnost iznosi 0,91, za vanjske faktore 0,84, za strast 0,75 te za individualnost 0,67.

Inventar afektivnosti i antagonizma u braku (eng. *Inventory of Affection and Antagonism in Marriage*, Huston, Kamenov i Huić, 2010) konstruiran je u svrhu istraživanja o utjecaju percepcije ponašanja partnera u braku (Jelić, Kamenov i Huić, 2014). Primarno je konstruiran za longitudinalno istraživanje PAIR projekta (*Process of Adaptation in Intimate Relationships*, Huston & Vangelisti, 1991) koje se provodi na svim oblicima partnerskih odnosa (brak, intimna veza, izvanbračna zajednica itd.). Njegova svrha je ispitivanje emocionalne klime u intimnom odnosu i to tako da partneri međusobno ocjenjuju ponašanje jedno drugoga. U primarnoj verziji, sadrži i pitanja vezana uz seksualno ponašanje bračnih parova čije čestice smo izbacili s obzirom da nam nisu bile ključni dio varijabli koje ispituje. U adaptiranoj verziji upitnika koju smo koristili svakom sudioniku se kroz 20 tvrdnji postavljaju pitanja o pojedinom ponašanju njegovog partnera ili partnerice u posljednjih mjesec dana te on na skali od 0-4 ocjenjuje njihovu učestalost. Tako 0 označava “niti jednom”, 1 “jednom”, 2 “dva do tri puta”, 3 “više puta” i 4 “redovito”. Tvrdnje su poredane nasumično pri čemu ih 10 opisuje afektivna ponašanja (npr. “Vaš/a partner/ica je s vama podijelio/la svoje osjećaje”), a 10 antagonistička (npr. “Vaš/a partner/ica je učinio nešto znajući da vas to smeta.”). Provedena faktorska analiza potvrdila je raspoređivanje čestica upitnika u dvije dimenzije – afektivnost i antagonizam (62,4% varijance čestica objasnila su ova dva faktora). Rezultat se dobiva zbrajanjem svih označenih odgovora, pojedinačno za svaku od dviju dimenzija, pri čemu veći rezultat na određenoj dimenziji označava onu iz čije domene procjenjivani partner manifestira više ponašanja u dotičnoj vezi. Cronbachovi-alfa

koeficijenti u ovom istraživanju su se pokazali visokima iznoseći 0,88 za afektivnosti i 0,87 za antagonizam.

Kvaliteta intimne veze mjerila se modificiranim *Indeksom kvalitete braka* (eng. *Quality of Marriage Index*, Norton, 1983) kojim se mjeri ukupno zadovoljstvo brakom u kojem se sudionik nalazi, no može se primjenjivati u istu svrhu i u ostalim intimnim vezama. Sastoji se od ukupno 6 tvrdnji. Prvih 5 tvrdnji odnosi se na konkretna mišljenja o kvaliteti veze pri čemu sudionici izražavaju svoje slaganje na skali od 1-7 gdje 1 označava odgovor “uopće se ne slažem”, a 7 “u potpunosti se slažem”. Oni ocjenjuju u kojoj mjeri smatraju da se nalaze u dobroj vezi, koliko je ona stabilna i čvrsta, koliko ih odnos s partnerom čini sretnima te koliko osjećaju da zajedno s njim čine tim. Posljednja tvrdnja je zasebna te postavlja pitanje o ukupnoj sreći u vezi (“Uzevši sve u obzir, koliko ste sretni u svojoj vezi s partnerom/icom?”) dajući ponovno mogućnost odgovora na skali od 1 do 10 pri čemu 1 označava “jako nesretan/a”, a 10 “jako sretan/a”. Ukupni raspon rezultata na ovom instrumentu iznosi od 6 do 45 s većim rezultatom kao pokazateljem veće kvalitete veze. Cronbachov-alfa koeficijent dobiven u ovom istraživanjima iznosi 0,88 za muškarce te 0,94 za žene.

REZUTATI

Statistička obrada podataka u ovom istraživanju provodila se pomoću programa IBM SPSS Statistics (eng. *Statistical Package for the Social Sciences*).

Deskriptivna statistika

Prije nego što se počnemo baviti rezultatima koji odgovaraju na postavljene probleme u *Tablici 3* ćemo prikazati deskriptivne podatke za prosječne vrijednosti uvjerenja o intimnoj vezi i ponašanja u njoj te prosječnu ukupnu vrijednost za njenu kvalitetu zasebno za muškarce i žene. Minimalan mogući rezultat za faktore uvjerenja bio je 1, a maksimalan 6 dok je za ponašanje u vezi minimalan 0 a maksimalan 4. Konačan rezultat za kvalitetu izeve formira se rasponu od 6 – 45.

Iz dobivenih deskriptivnih podataka vidimo kako sudionici u našem istraživanju veliku važnost daju faktoru intimnosti nakon čega slijede faktori strasti i individualnosti dok najmanju važnost daju vanjskim faktorima. Jedini izuzetak od toga su žene koje smatraju kako je individualnost važnija od intimnosti za uspješnost veze. Kod upitnika o procjeni ponašanja dobivene su veće vrijednosti na dimenziji afektivnosti, a manje na antagonizmu. Oba spola visoko procjenjuju kvalitetu veze u kojoj se nalaze.

Tablica 3

Deskriptivna statistika za uvjerenja o vezi (intimnost, vanjski faktori, strast i individualnost), ponašanja u vezi (afektivnost i antagonizam) i kvalitetu veze za muškarce i žene te prikaz statističke značajnosti razlika i veličina njenog efekta (prema Cohenovom kriteriju) između muškaraca ($N=216$) i žena ($N=216$) na svim skalama.

	Muškarci		Žene		<i>t</i> -vrijednost	<i>d</i>	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
<i>Uvjerenja o vezi</i>	Intimnost	4,86	0,601	4,96	0,506	-2,117*	-,16
	Vanjski faktori	3,60	0,724	3,64	0,649	-0,721	-,06
	Strast	4,51	0,749	4,32	0,729	3,308**	,26
	Individualnost	4,76	0,683	5,01	0,545	-5,297**	-,40
<i>Ponašanje u vezi</i>	Afektivnost	3,22	0,599	3,19	0,584	-0,518	-,04
	Antagonizam	0,89	0,606	1,04	0,661	-4,192**	-,24
<i>Kvaliteta veze</i>		41,43	7,97	40,33	5,57	2,102*	,16

Legenda: ** $p < .01$; * $p < .05$

Statistička značajnost rodnih razlika u deskriptivnoj statistici

Kako bismo utvrdili jesu li dobivene razlike između muškaraca i žena statistički značajne proveli smo t-test za nezavisne uzorke čiji se rezultati također nalaze u *Tablici 3*. Prema njima, postoji statistički značajna razlika između muškaraca i žena u davanju značaja intimnosti, strasti i individualnosti u intimnoj vezi kao i pokazivanju antagonizma te procjeni kvalitete veze. Prema procjeni važnosti vanjskih faktora za intimnu vezu te u percepciji afektivnih ponašanja muškarci i žene se ne razlikuju. Žene smatraju faktor intimnosti i individualnosti značajno važnijim čimbenikom uspješne veze nego muškarci. Pri tome je veličina efekta razlika između vrednovanja intimnosti mala dok je za individualnost umjerena. Prema procjeni njihovih partnera žene se više od muškaraca ponašaju antagonistički ili negativno. S druge strane muškarci više nego žene pridaju važnost strasti kao čimbeniku uspješne veze. Osim toga, oni su značajno, no s malom razlikom, zadovoljniji i sretniji u svojim intimnim vezama.

Postupak dobivanja odgovora na problem

U ovom istraživanju željeli smo ispitati predviđaju li uvjerenja o intimnim odnosima kvalitetu intimne veze te ostvaruje li se ta povezanost preko percepcije partnerovog ponašanja u vezi kao posredujuće varijable. Da bismo dobili odgovor na prvi dio problema najprije smo provjerili postojanje povezanosti svih varijabli vezanih uz uvjerenja, ponašanja te kvalitetu intimne veze (*Tablica 1* u *Prilogu 2*). Zatim smo proveli četiri hijerarhijske regresijske analize s varijablama koje značajno koreliraju s kvalitetom veze i jedna s drugom kao prediktorima. Konkretno, u prvom koraku regresijskih analiza kao prediktor uveli smo faktor intimnosti u svim analizama, te faktor individualnosti u jednoj, budući da značajno koreliraju s kvalitetom veze kao kriterijem u odnosima koji su se ispitivali. Na taj način smo provjerili u kojoj mjeri ti faktori objašnjavaju varijancu kvalitete veze. Za dobivanje odgovora na drugi dio problema u drugom koraku smo dodali i dvije dimenzije ponašanja, budući da obje značajno koreliraju s intimnošću i kvalitetom veze u svim ispitivanim odnosima. Time smo provjerili da li i ona predviđaju varijancu kvalitete veze, te jesu li potencijalni medijator između uvjerenja i kvalitete veze.

Rezultati provedenih hijerarhijskih regresijskih analiza u prvom koraku pokazali su kako je faktor intimnost značajan prediktor kvalitete intimne veze u svim ispitanim

odnosima. U drugom koraku, obje dimenzije ponašanja pokazale su se značajnim prediktorima kvalitete veze u svim provedenim hijerarhijskim regresijskim analizama. Pritom je intimnost smanjila svoj značaj ili prestala biti značajan prediktor kvalitete veze što nam je potvrdilo mogućnost postojanja medijacijskog efekta ponašanja. Stoga smo za svaku hijerarhijsku regresijsku analizu Sobelovim testom provjerili je li značajna medijacijska uloga ponašanja u odnosu između nje i kvalitete veze. Dobivenim rezultatima smo upotpunili odgovor na drugi dio našeg problema koji se odnosi na ispitivanje posredničke uloge ponašanja u odnosu između uvjerenja o bliskim odnosima i kvalitete intimne veze.

Prije svake provedbe medijacijske analize potrebno je ispuniti nekoliko uvjeta (Baron i Kenny, 1986): 1) značajna povezanost prediktora i kriterija, 2) značajna povezanost prediktora i medijatora i 3) značajna povezanost medijatora i kriterija. S obzirom da smo već u regresijske analize uključili samo one varijable koje zadovoljavaju navedene uvjete možemo reći kako su zadovoljeni i kriteriji za provedbu medijacijske analize u našem istraživanju. U medijacijsku analizu nismo uvrstili faktor individualnosti, uveden u prvoj regresijskoj analizi, budući da se nije pokazao značajnim prediktorom kvalitete veze u prvom koraku.

Sobelovim testom provedeno je ukupno 8 medijacijskih analiza od kojih je 6 pokazalo značajan medijacijski efekt ponašanja u intimnim vezama. Prikazi svih provedenih medijacijskih analiza nalaze se u *Prilogu 1*. Rezultati iz *Priloga 1* izraženi su kao standardizirani regresijski koeficijenti (β).

Odgovori na prvu hipotezu

Prvom hipotezom pretpostavili smo kako će uvjerenja o vezi jednog partnera biti odrednica njegove procjene kvalitete veze te će se ta povezanost ostvariti preko njegove percepcije ponašanja drugog partnera. U svrhu njene provjere provedene su dvije hijerarhijske regresijske analize (*Tablica 4* i *Tablica 5*) od kojih jedna ispituje doprinos uvjerenja i ponašanja kvaliteti veze muškaraca, a druga kvaliteti veze žena.

Tablica 4

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za predikciju kvalitete veze muškaraca na temelju uvjerenja o bliskim odnosima muškaraca (intimnost i individualnost) i percepcije ponašanja u vezi žena (afektivnost, antagonizam).

Prediktori	Korak 1		Korak 2	
	\hat{a}	p	\hat{a}	p
Intimnost	,234	,002	,078	,301
Individualnost	,076	,300	,055	,427
Afektivnost			,305	,000
Antagonizam			-,153	,020
Kriterij				
Kvaliteta veze				
R	,275		,425	
R^2	,076		,181	
ΔR^2			,105	
	$F(2,212) = 8,672^{**}$		$F(4,210) = 11,576^{**}$	

Legenda: $**p < .01$; $*p < .05$

Dobiveni rezultati u *Tablici 4* pokazuju nam kako uvjerenja o intimnim odnosima muškaraca objašnjavaju 7,6% varijance kvalitete njihove veze pri čemu se značajnim prediktorom pokazao jedino faktor intimnosti. Zajedno s percepcijom ponašanja žena u vezi oni objašnjavaju 18,1% varijance, odnosno, afektivnost i antagonizam samostalno objašnjavaju 10,5% varijance. Što muškarci daju veći značaj faktoru intimnosti to će procjenjivati vezu kvalitetnijom. Također, muškarci će vezu smatrati kvalitetnijom ukoliko procjenjuju ponašanje svoje partnerice više afektivnim, a manje antagonističnim.

Medijacijskom analizom ustanovili smo postojanje posredničkog učinka afektivnosti i antagonizma žena u povezanosti faktora intimnosti i kvalitete veze muškaraca. U slučaju afektivnosti kao medijatora Sobel test u vrijednosti $t=3,77$ ($p < .01$) pokazuje nam da se radi o potpunoj medijaciji budući da faktor intimnosti gubi svoju značajnost uvođenjem medijatora. S druge strane, kod provjere posredništva antagonizma, zadržava se značajna, ali smanjena izravna povezanost između intimnosti i kvalitete veze uz medijator što nam govori kako je antagonizam djelomičan medijator između intimnosti i kvalitete veze ($t=2,15$; $p < .05$). Dakle, uvjerenje o važnosti intimnosti muškaraca odrednica je i njihove procjene kvalitete veze pri čemu se ta povezanost potpuno ostvaruje preko njihove percepcije afektivnog te djelomično preko percepcije antagonističkog ponašanja partnerice.

Tablica 5

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za predikciju kvalitete veze žena na temelju uvjerenja o važnosti faktora intimnosti žena i percepcije ponašanja u vezi muškaraca (afektivnost, antagonizam).

Prediktori	Korak 1		Korak 2	
	\hat{a}	p	\hat{a}	p
Intimnost	,257	,000	,122	,021
Afektivnost			,591	,000
Antagonizam			-,107	,047
Kriterij				
Kvaliteta veze				
R	,257		,668	
R^2	,066		,446	
ΔR^2			,380	
	$F(1,214) = 15,16^{**}$		$F(3,212) = 56,86^{**}$	

Legenda: $**p < .01$; $*p < .05$

Iz Tablice 5 vidimo kako se u prvom koraku faktor intimnosti pokazuje značajnim prediktorom kvalitete veze tako da objašnjava 6,6% njezine varijance. Veću kvalitetu veze žena možemo predvidjeti kod onih koje daju veću važnost intimnosti. Afektivnost i antagonizam, kao prediktori u drugom koraku, samostalno objašnjavaju 38% varijance kriterija, a zajedno s intimnošću 44,6%. Dakle, žene koje najveću važnost daju faktoru intimnosti te percipiraju ponašanje svog partnera što afektivnijim, a što manje antagonističkim izvještavaju o najvećoj kvaliteti veze.

Medijacijskom analizom potvrdili smo značajan doprinos uvjerenja o važnosti intimnosti žena njihovoj vlastitoj kvaliteti veze, no uz djelomičnu medijaciju percipirane afektivnosti njihovih partnera ($t=3.05$; $p < .01$). Medijacijska uloga antagonizma muškaraca u povezanosti između davanja važnosti intimnosti i procjene kvalitete veze žena nije se pokazala značajnom.

Ovim rezultatima potvrdili smo prvu hipotezu kojom zaključujemo kako je faktor intimnosti, koji pripada uvjerenju o vezi jednog partnera, odrednica njegove procjene kvalitete veze te se ta povezanost ostvaruje preko njegove percepcije ponašanja drugog partnera.

Odgovori na drugu hipotezu

Drugom hipotezom pretpostavili smo da će uvjerenja o vezi jednog partnera biti odrednica procjene kvalitete veze drugog partnera što će se ostvariti preko partnerove percepcije ponašanja prvog partnera. Nju smo ispitali u iduće dvije regresijske analize (*Tablica 6* i *Tablica 7*) odvojeno za muškarce i žene, uz testiranje značajnosti medijacijskog efekta.

Tablica 6

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za predikciju kvalitete veze muškaraca na temelju uvjerenja o važnosti intimnosti žena i percepcije ponašanja u vezi žena (afektivnost, antagonizam).

Prediktori	Korak 1		Korak 2	
	\hat{a}	p	\hat{a}	p
Intimnost	,177	,009	,099	,121
Afektivnost			,330	,000
Antagonizam			-,164	,011
Kriterij				
Kvaliteta veze				
R	,177		,424	
R^2	,031		,180	
ΔR^2			,149	
	$F(1,213) = 6,856^{**}$		$F(3,211) = 15,400^{**}$	

Legenda: $**p < .01$; $*p < .05$

Iz *Tablice 6* vidimo kako je intimnost žena značajan prediktor kvalitete veze muškaraca objašnjavajući 3,1% njene varijance. Odnosno, kvaliteta veze muškaraca je to veća što njihove partnerice veću važnost daju faktoru intimnosti. No, uvođenjem percipiranog ponašanja žena, intimnost prestaje biti značajna, a afektivno i antagonističko ponašanje žena samostalno objašnjavaju 14,9% varijance te kvalitete.

Sobelov test značajnosti medijacije pokazao je potpunu medijaciju percipirane afektivnosti žena u odnosu između kvalitete veze muškaraca i uvjerenja o važnosti intimnosti žena ($t = 2.42$; $p < .05$). Ovaj nalaz potvrđuje kako postoji značajan doprinos uvjerenja o važnosti intimnosti žena u kvaliteti veze muškaraca koji se ostvaruje potpunim posredstvom

percipirane afektivnosti žena. Medijacijska uloga antagonizma žena u povezanosti između davanja važnosti intimnosti i procjene kvalitete veze muškaraca nije se pokazala značajnom.

Tablica 7

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za predikciju kvalitete veze žena na temelju uvjerenja o važnosti faktora intimnosti muškaraca i percepcije ponašanja u vezi muškaraca (afektivnost, antagonizam).

Prediktori	Korak 1		Korak 2	
	$\hat{\alpha}$	p	$\hat{\alpha}$	p
Intimnost	,232	,001	-,014	,796
Afektivnost			,621	,000
Antagonizam			-,111	,044
Kriterij				
Kvaliteta veze				
R	,232		,657	
R^2	,054		,432	
ΔR^2			,378	
	$F(1,214) = 12,149^{**}$		$F(3,212) = 53,719^{**}$	

Legenda: $**p < .01$; $*p < .05$

U *Tablici 7* faktor intimnosti muškaraca objašnjava 5,4% varijance kvalitete veze žena. Što je muškarcima važniji faktor intimnosti to će njihove partnerice vezu procjenjivati kvalitetnijom. Dodajući percepciju ponašanja muškaraca u drugom koraku objašnjeno je 43,2% varijance kvalitete veze. Samostalni doprinos percipirane afektivnosti i antagonizma muškaraca kvaliteti veze žena iznosi 37,8%.

Provjera značajnosti medijacijskog efekta pokazala je potpunu medijaciju percipirane afektivnosti muškaraca u povezanosti između važnosti faktora intimnosti muškaraca te kvalitete veze žena ($t=5.02$; $p < .01$). U slučaju percipiranog antagonizma muškaraca kao medijatora ($t=2.51$; $p < .05$) između intimnosti muškaraca i kvalitete veze žena i dalje postoji značajan doprinos intimnosti zbog čega zaključujemo da se radi o djelomičnoj medijaciji. Dakle, postoji značajan doprinos važnosti faktora intimnosti muškaraca u kvaliteti veze žena te se ta povezanost ostvaruje posredno preko percipirane afektivnosti muškaraca, ali djelomice i preko percepcije antagonizma muškaraca.

Ovim rezultatima potvrdili smo i našu drugu hipotezu iz koje zaključujemo kako je faktor intimnosti, iz područja uvjerenja o vezi jednog partnera, odrednica procjene kvalitete veze drugog partnera što se ostvaruje preko partnerove percepcije ponašanja prvog partnera.

RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja bio je objasniti kako su općenita uvjerenja o intimnim odnosima i ponašanja u njima povezani s procjenom kvalitete veze. Naime, prema teoriji socijalnog učenja, pojedinačna ponašanja u vezi odraz su njegovih uvjerenja o tome što čini vezu te kako se partneri u njoj ponašaju. S obzirom da su dosadašnja istraživanja pokazala kako afektivna i antagonistička ponašanja koreliraju s kvalitetom veze cilj ovog istraživanja bio je provjeriti da li uvjerenja samostalno značajno doprinose kvaliteti veze ili je predviđaju posredstvom ponašanja kao njihovih odraza.

Za početak je važno promotriti postojeće korelacije između ispitivanih varijabli koje vidimo u *Tablici 1* u *Prilogu 2*. Na temelju korelacijske matrice zamjećujemo kako je trajanje veze u značajnoj pozitivnoj korelaciji s dobi i antagonizmom oba spola. Odnosno, što su partneri stariji to su u dužim vezama te pokazuju više antagonizma u njoj. Iz razvojne psihologije znamo kako ljudi dosezanjem određene životne dobi imaju i veću tendenciju k ostvarivanju dugotrajnih intimnih odnosa, sklapanju brakova te stvaranju obitelji s djecom (Berk, 2007). Prema tome, razumljivo je da će i naši sudionici u istraživanju češće pripadati skupini onih čija veza traje 3 ili više godina ako su i oni sami stariji. MacDermid, Huston i McHale (1990) u svom istraživanju na bračnim parovima saznali su kako su partneri općenito puno afektivniji jedan prema drugome te zadovoljniji odnosom u prve dvije godine braka nakon čega te obje komponente postepeno opadaju, a kasnije sve sporije. Ista postavka može se uočiti i kod parova u intimnoj vezi. Naime, u samim počecima veze partnerima je cilj svidjeti se jedno drugome zbog čega se pokazuju u što boljem svijetlu. Kako vrijeme prolazi ciljevi u vezi se mijenjaju pa se i partneri počinju ponašati realističnije, s izražavanjem svih vrlina i mana, te na isti način promatrati svog partnera. Stoga, ne čudi kako se tijekom vremena značajno povećava razina antagonističkih ponašanja kod oba partnera.

Ako promotrimo uvjerenja o odnosima, primjetit ćemo kako su svi faktori kod muškaraca u međusobno pozitivnoj korelaciji dok kod žena izuzetak čine negativna korelacija između individualnosti i vanjskih faktora te intimnost i individualnost koje ne koreliraju značajno. Prema Aronsonu, Wilsonu i Akertu (2005) postoje rodne razlike u definiranju sebe. Ženama su intimni odnosi među važnijim životnim prioritetima zbog čega su u njima emocionalnije, zahtjevnije,

više očekuju te su kritičnije prema nedostacima u vezi od muškaraca koji vežu svoje prioritete za mnoga druga područja. Zbog toga muškarci ne pridaju toliku važnost intimnim odnosima, a posljedica toga je da ih promatraju jednostavnije, s manjom svjesnošću detalja u njima te se manje brinu oko njih. Prema tome, muškarcima će se s povećanjem važnosti jednog faktora povećavati i svi ostali faktori koji utječu na uspješnost veze što je ovo istraživanje i pokazalo. Žene koje smatraju važnim faktor intimnosti mogu davati različitu važnost faktoru individualnosti, i obrnuto. Osim toga, žene koje veći značaj daju vanjskim faktorima (zajednički prijatelj, obitelj, financije i sl.) manje važnim smatraju faktore individualnosti (ravnopravnost kućanskih poslova, jednakost ulaganja u odnos i sl.) i obrnuto, što potvrđuje činjenicu kako žene imaju jasnije izraženu važnost određenih čimbenika za uspješan odnos (Aronson, 2005).

Zbog čega su muškarci u prosjeku vezu u kojoj se nalaze procijenili kvalitetnijom nego žene u ovom istraživanju moglo bi se ponovno povezati s činjenicom kako su ženama bliski odnosi važniji u životu stoga više traže od njih te su češće i nezadovoljne u njima. S druge strane, muškarci manje vežu zadovoljstvo svojim životom uz bliske veze stoga su lakše i zadovoljnijima njima.

Osim korelacija između faktora uvjerenja o odnosima ispitali smo postoje li značajne rodne razlike među njima. Budući da se faktor intimnosti pretežito odnosi na komunikaciju između partnera, aktivno slušanje, pokazivanje emocija, pružanje podrške, kompromise i konstruktivo rješavanje problema, što je više u domeni ponašanja žena nego muškaraca smisleno je kako je došlo do značajne razlike među spolovima u tom kontekstu. Isto tako, budući da žene više obavljaju kućanske poslove više zahtijevaju i njihovu ravnopravnu podjelu s partnerom, jednako kao i vrijeme za održavanje kontakata s ostalim bliskim osobama (prijateljima ili širom obitelji) zbog čega je i faktor individualnosti jasno istaknutiji kod žena. Muškarci, s druge strane, prikazuju se kao liberalniji od žena u izražavanju seksualnosti, naglašavanju njene važnosti, iniciranju zabavnih aktivnosti te poticanju strasti u vezi stoga nas ne čudi što faktoru strasti daju veću važnost u vezi nego žene.

Od svih navedenih faktora važnih za uspješnost veze najistaknutija je intimnost koja se kod oba spola pokazala značajno povezanom ne samo s ostalim faktorima već i s ponašanjem u vezi i njenom kvalitetom. Naime, što je veća važnost faktora intimnosti za partnere to će se oni i međusobno ponašati više afektivno, a manje antagonistički. Osim toga, što im je intimnost važnija to im je i veća kvaliteta veze. Intimnost se prema mnogim teorijama ističe kao jedan od

najvažnijih čimbenika kvalitetne veze (Berscheid i sur., 1998). Prema istraživanju Huston i Vangelisti (1995) zadovoljniji partneri u kvalitetnoj vezi pokazuju i više emocionalne topline, a ona pripada upravo faktoru intimnosti.

Pri razmatranju važnosti ponašanja u intimnoj vezi podaci o korelacijama (*Tablica 1* u *Prilogu 2*) nam govori da što je veća prisutnost afektivnih ponašanja oba partnera to je manje antagonizma, a kvaliteta veze je veća. Sukladno s time, što je veća razina afektivnosti jednog partnera to će biti veća razina afektivnosti i drugog, a isti princip vrijedi i za antagonizam. Čak štoviše, antagonizam jednog partnera u negativnoj je korelaciji s afektivnošću drugoga. Što je jedan partner zadovoljniji u intimnoj vezi to je i drugi zadovoljniji njime. Ovakvi rezultati opravdavaju naš ciklički pogled na odnos u kojem pozitivna ponašanja dovode do veće kvalitete veze zbog čega se partneri međusobno još pozitivnije ponašaju jedan prema drugome, a isto vrijedi i za negativna ponašanja. S obzirom da afektivna ponašanja potiču i veću kvalitetu veze, ona su i poželjnija u odnosu (Vangelisti, 2011). Ukoliko je jedan partner iznimno antagonističan prema drugome, taj će se sve manje afektivno ponašati prema njemu. I suprotno, što je više jedan partner afektivan prema drugome to će se taj ponašati manje antagonistički prema njemu. Ovaj rezultat potvrđuje težnju parova prema afektivnim ponašanjima koja ih čine zadovoljnijima u odnosu.

Problem našeg istraživanja odnosi se na ispitivanje doprinosa uvjerenja o intimnim odnosima i ponašanja na kvalitetu intimne veze te provjere postojanja posredništva ponašanja u odnosu između uvjerenja i kvalitete veze. Utvrđivanjem korelacija između tih varijabli dobili smo informacije o postojanju njihove međusobne povezanosti, a doprinos varijabli uvjerenja i ponašanja kvaliteti intimne veze kao kriteriju provjerili smo hijerarhijskom regresijskom analizom. Preduvjet za njeno provođenje je značajna povezanost između varijabli koje se stavljaju u regresijski odnos stoga smo najprije provjerili koje su to korelacije značajne kako bismo ih uvrstili u analizu (*Tablica 1* u *Prilogu 2*). S obzirom na dvije postavljene hipoteze te provjeru obje kod oba spola proveli smo četiri hijerarhijske regresijske analize. Svaka u prvom koraku ispituje doprinos općenitih uvjerenja o intimnim odnosima u objašnjenju varijance kvalitete intimne veze, a odnos se razlikuje prema tome radi li se o uvjerenjima muškaraca ili žena te gleda li se njihov doprinos kvaliteti veze muškaraca ili žena. Sukladno dobivenim rezultatima u korelacijskoj matrici, kako je faktor intimnosti značajno povezan s kvalitetom veze u svakom od navedenih odnosa, postavljen je kao prediktor u svakoj hijerarhijskoj regresijskoj

analizi. Osim njega, faktor individualnosti muškaraca u značajnoj je korelaciji s njihovom kvalitetom veze stoga je, uz intimnosti, prediktor u prvoj regresijskoj analizi (*Tablica 4*). U prvom koraku intimnost se pokazuje značajnim prediktorom kvalitete intimne veze u svim pretpostavljenim odnosima. Dakle, važnost intimnosti oba partnera doprinosi njihovoj kvaliteti veze. No, njezin samostalan doprinos se kreće u rasponu od 3,1% - 6,6% što nam govori kako ne objašnjava velik dio varijance kvalitete intimne veze. Ovakav rezultat govori nam u prilog činjenici kako je kvaliteta intimne veze vrlo kompleksna i ovisna o mnogobrojnim čimbenicima zbog čega je većina prediktora samostalno slabo objašnjava. Intimnost u odnosu čine mnogobrojne sastavnice poput komunikacije, povjerenja, postizanja kompromisa, iskrenosti, prijateljstva između partnera, prihvaćanje partnera te konstruktivno rješavanje sukoba među njima (Fletcher, 1993). Sve ove komponente od iznimne su važnosti u svakom intimnom odnosu na svakodnevnoj bazi stoga ne čudi kako je upravo taj faktor važniji od ostalih te prediktivan za njezinu kvalitetu. Dakle, možemo zaključiti kako je naša hipoteza o doprinosu uvjerenja kvaliteti veze kod oba spola potvrđena, no taj odnos vrijedi samo za faktor intimnosti.

U drugom koraku regresijske analize, uz navedene prediktore, nalaze se i dvije dimenzije ponašanja koje su pokazale značajnu povezanost s intimnošću i kvalitetom veze u svim odnosima (*Tablica 1; Prilog 2*). Iz dobivenih rezultata uočavamo kako su te obje dimenzije i njezini značajni prediktori. Njihov zajednički samostalan doprinos kreće se u vrijednosti od 10,5% - 38% objašnjene varijance kvalitete intimne veze što je mnogo više od samostalnog doprinosa intimnosti. Pri tome, kvaliteti veze doprinosi viša razina afektivnosti, a manja antagonizma. Time potvrđujemo osnovno polazište teorije socijalnog učenja prema kojoj pozitivna ili nagrađujuća ponašanja partnera čine vezu kvalitetnom, a negativna ili kažnjavajuća joj štete (Pennington, 1997). Osim toga, kako je većina sudionika u ovom istraživanju bila u intimnoj vezi dužoj od 3 godine (43,5%), koju većinski procjenjuju visoko kvalitetnom, razumljivo je kako su nam rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazali da su viša razina afektivnosti, a niža antagonizma, prediktori njene kvalitete.

Rezultati regresijskih analiza prema kojima intimnosti gubi ili smanjuje svoju značajnost u doprinosu kvaliteti veze uvođenjem dimenzija ponašanja kao prediktora vodili su nas prema zaključku kako postoji mogućnost njihovog značajnog medijacijskog efekta u tom odnosu. Ukupno 8 provedenih medijacijskih analiza potvrđuje nam značajnost 6 medijacijskih efekata ponašanja. Individualnost, koja se nije pokazala značajnim prediktorom kvalitete intimne veze,

nije uključena u medijacijsku analizu. Provedenim medijacijskim analizama uočavamo medijaciju procijenjene afektivnosti žena u predviđanju kvalitete veze muškaraca važnošću faktora intimnosti oba spola. Procijenjena afektivnost muškaraca potpuni je medijator između njihove važnosti intimnosti te kvalitete veze žena. Važnost intimnosti žena predviđa njihovu kvalitetu veze, no djelomičnim posredstvom afektivnosti muškaraca. Važnost intimnosti muškaraca djelomičnim posredstvom antagonizma žena predviđa kvalitetu veze muškaraca, a djelomičnom posredstvom antagonizma muškaraca predviđa kvalitetu veze žena.

Pojedinci koji imaju snažnije uvjerenje o važnosti faktora intimnosti u intimnoj vezi imaju i snažniju povezanost između kvalitete veze i ponašanja vezanih uz intimnost partnera (npr. dobra komunikacija) od ostalih pojedinaca koji prednost daju ostalim faktorima (Fletcher, 1993). Intimnost igra središnju ulogu u svim intimnim vezama. Ona stvara emocionalnu povezanost između dvoje ljudi te čine temelj u njenom nastanku, održavanju i razvoju. Ukoliko postoji određena doza individualnosti dvaju pojedinaca, zastupljenost i zadovoljstvo u ostalim sferama njihova života te idealna strastvena privlačnosti među njima, kvalitetna intimna veza neće postojati (ili potrajati dugo) ukoliko nema dobre komunikacije među njima, bliskosti, prihvaćanja, povjerenja i slaganja. Upravo zbog ovih sastavnica u većini istraživanja, kao i našem, intimnost se nesumnjivo pokazuje kao najznačajniji faktor u uspjehu intimne veze.

Afektivnost se pokazuje kao češći značajan medijator između uvjerenja o odnosima i kvalitete veze što znači kako intimnost u većoj mjeri djeluje na pozitivna ponašanja partnera koja, potom, utječu na kvalitetu veze. Veća razina intimnosti između partnera, kao pozitivna značajka intimne veze, vodit će i pozitivnijim ponašanjima među partnerima, u većoj mjeri nego što će utjecati na odsustvo antagonističkih, zbog čega je i dobiven ovakav rezultat. Ako gledamo iz perspektive kvalitete veze muškaraca i žena uočiti ćemo kako su dobiveni rezultati, u tom pogledu, slični za oba spola.

Ovim rezultatima potvrdili smo hipoteze, kao odgovor problem, te možemo zaključiti kako uvjerenja, ovisno o tome koji se njihov faktor promatra, utječu na kvalitetu veze i to posredstvom djelomične ili potpune medijacije ponašanja partnera u vezi. Pritom, možemo vidjeti kako se medijacijski učinak ostvaruje različito u ispitivanim odnosima između varijabli. Što je intimnost važnija muškarcima to će se oba partnera ponašati više afektivno, a manje antagonistički te će time procjenjivati vezu kvalitetnijom. Pri tome ta važnost intimnosti muškaraca utječe na spomenutu procjenu ponašanja žena čime su muškarci zadovoljniji vezom,

te procjenu ponašanja muškaraca koja će doprinosti zadovoljstvu vezom žena. Slično tome, što je ženama važniji faktor intimnosti to će se ponašati afektivnije i time utjecati na veću kvalitetu veze muškaraca, ali će se i muškarci ponašati afektivnije, no to će utjecati na povećanje zadovoljstva vezom žena. U slučaju ispitivanja doprinosa intimnosti žena kvaliteti veze oba partnera ne postoji značajna medijacija njihovog procijenjenog antagonizma. Odnosno, važnost intimnosti žena ne doprinosi smanjenju antagonizma partnera koja bi povećala kvalitetu njihove veze.

Partneri u intimnom odnosu stvaraju privrženost te međusobnu ovisnost jedno o drugome. Kako bi bili sretni u njemu važno im je i što njihov partner misli i osjeća prema njima te na koji to način pokazuje. Zbog toga i naši rezultati pokazuju kako su ponašanja jednog partnera povezana s kvalitetom drugog partnera. Pokazivanje više naklonosti, a manje antagonizma jednog partnera predviđa veće zadovoljstvo vezom drugog partnera. Kao što smo i predvidjeli afektivna ponašanja povezuju se s intimnim vezama u kojima su partneri zadovoljni njome, a antagonistička s nezadovoljavajućima. No, partneri trebaju i faktor intimnosti smatrati važnim za uspješnost veze da bi se uopće ponašali afektivno na način koji predviđa kvalitetu njihove veze.

Rezultate o značajnosti medijacijskog efekta antagonizma pri predviđanju kvalitete veze partnera isključivo na temelju važnosti intimnosti muškaraca možemo promatrati u vidu, već spomenutih, rodni razlika poduprtih našim prethodim rezultatima. Ženama su intimni odnosi među važnijim prioritetima u životu pri čemu im je faktor intimnost važniji nego muškarcima, što smo uočili iz ispitivanja značajne rodne razlike u faktorima uvjerenja (*Tablica 3*). Kao što već znamo, veća razina intimnosti je pozitivna značajka u odnosu koja više vodi prema afektivnim ponašanjima partnera nego odsustvu antagonističkih. Tako su i žene, sa snažnijim uvjerenjima o važnosti intimnosti u odnosu, više usmjerene na pozitivna ponašanja nego negativna dok su muškarci više usmjereni na negativna ponašanja nego žene. One će češće ponašanja svojih partnera procjenjivati iz perspektive odražavanja ili neodražavanja njegove naklonosti dok će muškarci ponašanja svojih partnerica više promatrati iz perspektive odražavanja ili neodražavanja neprijateljstva. Stoga neovisno o važnosti intimnosti za žene, za razliku od važnosti intimnosti za muškarce, antagonizam neće biti značajan medijator u povezanosti između nje i kvalitete veze partnera. Tome u prilog ide i rezultat istraživanja Gaelicka, Bodmhousesena i Wyera (1985; prema Jelić i sur., 2014) koju su saznali kako odsustvo

pozitivnog ponašanja muškarci, ali ne i žene, interpretiraju hostilnim, dok odsustvo negativnih ponašanja žene, ali ne i muškarci, smatraju iskazom ljubavi.

U rezultatima hijerarhijske regresijske analize zanimljivo je uočiti kako je uvjerenjima i ponašanjima u većem postotku objašnjena varijanca kvalitete veze žena (37,8% u prvoj i 38% u drugoj regresijskoj analizi) nego muškaraca (14,9% u prvoj te 10,5% u drugoj regresijskoj analizi). Odnosno, prosječno 14,3% varijance kvalitete veze muškaraca objašnjeno je pomoću važnosti intimnosti i obje dimenzije ponašanja žena dok je čak 40,6% varijance kvalitete veze žena objašnjeno intimnošću i ponašanjima muškaraca. S obzirom da je ženama intimni odnos među prioritetnijim faktorima u životu razumljivo je da će mu pridavati više pažnje te posvećenije evaluirati sve utjecaje na njegovu kvalitetu. Zbog toga, ne čudi činjenica kako na žene više utječe važnost faktora intimnosti i ponašanje njihovih partnera nego što na muškarce djeluje važnost intimnosti i ponašanje njihove partnerice.

METODOLOŠKI NEDOSTACI I PREPORUKE ZA BUDUĆA ISTRAŽIVANJA

Dob sudionika u ovom istraživanju varirala je od 18-35 godina te ih više od polovice (56,05%) studira. Dakle, sudionici su nam pretežito iz mlađe i studentske populacije zbog čega nemamo osnovu tvrditi kako dobiveni rezultati vrijede za čitavu populaciju, odnosno ne može ih se generalizirati na sve ljude u intimnim vezama. Kako starija populacija uglavnom većinski samostalno raspolaže financijama, živi u vlastitom kućanstvu te ima, općenito, ponešto drukčije prioritete i odgovornosti od studentske i mlađe populacije za očekivati je kako bismo na njima ipak dobili ponešto drukčije rezultate od ovih. Isto tako, parovi koje smo ispitivali dolazili su najčešće iz veza koje traju više od 3 godine (43,5%). S obzirom da nisu isti ciljevi, ponašanja i procjene veze i partnera koji su se tek nedavno upoznali ili započeli intimnu vezu te onih koji se nalaze u vezi duže vrijeme ne možemo generalizirati dobivene podatke kao one koji vrijede za svaku vezu neovisno o njenom trajanju.

Što se tiče same metode, anketari ispitanih parova bili su studenti koji su se dobrovoljno javljali za tu ulogu, dobivajući zauzvrat određeni broj eksperimentalnih sati, ovisno o tome koliko su parova ispitali. Njihov zadatak bio je kontrolirati sudionike u ispunjavanju kako se ne bi desilo da oni zajedno ili u dogovoru rješavaju svoje upitnike. No, ukoliko se anketari nisu držali zadane upute postoji mogućnost da su parovi ispunjavali upitnike pod utjecajem jedno drugoga dajući socijalno poželjne odgovore, čime je narušena pouzdanost naših rezultata. Osim toga, pri ispitivanju procjene partnerovih ponašanja u posljednjih mjesec dana sudionici su morali dati retrospektivne podatke na čije sjećanje je moglo utjecati više različitih faktora (npr. ako su partneri trenutno u nekom konfliktu procjenjivat će i sva prethodna ponašanja iz te perspektive tako da neće davati potpuno objektivne odgovore) stoga njihova pouzdanost može biti upitna.

Još jedan nedostatak ovog istraživanja jest to što se radi o korelacijskom istraživanju koje nikako ne omogućuje zaključivanje o uzročno-posljedičnim odnosima između varijabli. Stoga, iako smo u odgovorima na problem radili interpretaciju koja upućuje kako uvjerenja uzrokuju kvalitetu veze, odnosno, utječu na ponašanja u vezi putem kojih se ostvaruje zadovoljstvo u vezi, na temelju ovog istraživanja to nikako ne možemo sa sigurnošću tvrditi.

U skladu s navedenim nedostacima u sljedećim istraživanjima, usmjerenima na ovu tematiku, trebalo bi pripaziti na nekoliko čimbenika. U obzir bi se trebao uzeti uzorak iz čitave

populacije ljudi u intimnim vezama bez obzira na godine ili bi se trebala bi raditi istraživanja zasebno na ispitanicima mlađe i starije populacije te usporediti dobivene rezultate kako bi se lakše utvrdilo postoje li razlike među njima i kakve su. Istim postupkom bi se trebali diferencirati podaci dobiveni na partnerima iz različitih stadija intimne veze. Najjednostavnije, trebali bi se razdvojiti rezultati sudionika čija veza traje kraće od dvije godine od onih koji su u vezi više od dvije godine. Razdvajanje upravo u ovom vremenskom trajanju veze bi bilo najidealnije ako uzmemo u obzir nalaze Huston i Vangelisti (1991) kako se afektivna ponašanja parova nakon dvije godine braka drastično smanjuju što se može primijeniti i za parove u intimnoj vezi. Na isti način mogli bismo grupirati parove u skupinu onih koji žive zajedno te onih koji žive u drugim oblicima kućanstava budući da suživot partnera bitno utječe na njihov odnos. Kako bi se rezultati mogli procjenjivati sa što većom pouzdanošću bilo bi dobro uvesti istrenirane ispitivače koji će na neki način kontrolirati ili prisustvovati ispunjavanju upitnika sudionika.

Osim navedenih implikacija za buduća istraživanja korisno bi bilo, uz navedene varijable, ispitivati i druge čimbenike kojima uvjerenja o intimnim odnosima predviđaju kvalitetu intimne veze. S obzirom da procjenjenja afektivnost i antagonizam partnera u određenim slučajevima samo djelomično posreduju u tom odnosu u daljna istraživanja mogla bi se uključiti samoprocjena vlastitih ponašanja ili pak kombinacija obje vrste procjene ponašanja čiju medijaciju već predviđaju neka istraživanja (Vangelisti, 2011). Osim toga, bilo bi zanimljivo ispitati i da li važnost pojedinih faktora uvjerenja doprinosi kvaliteti intimne veze preko ponašanja kojima se pokazuju upravo ti faktori (npr. da li važnost faktora strasti predviđa kvalitetu veze posredstvom ponašanja u smislu pokazivanja te strasti). Jednako tako, korisno bi bilo detaljnije istražiti rodne razlike u objašnjavanju kvalitete veze žena i muškaraca faktorima vezanim uz njihove partnere, odnosno partnerice.

ZAKLJUČAK

Ovim istraživanjem željeli smo ispitati ulogu uvjerenja o intimnim odnosima i ponašanja u intimnoj vezi u predviđanju kvalitete intimne veze. Rezultati su pokazali kako je važnost intimnosti oba partnera prediktor kvalitete njihove intimne veze. Pri tome je procijenjena afektivnost žena potpuni medijator u predviđanju kvalitete veze muškaraca važnošću faktora intimnosti oba spola. Procijenjena afektivnost muškaraca potpuni je medijator između njihove važnosti intimnosti te kvalitete veze žena. Važnost intimnost žena predviđa njihovu kvalitetu veze, no djelomičnim posredstvom afektivnosti muškaraca. Važnost intimnosti muškaraca djelomično posredstvom antagonizma žena predviđa kvalitetu veze muškaraca, a djelomičnom medijacijom antagonizma muškaraca predviđa kvalitetu veze žena.

Zaključno, što je partnerima u intimnoj vezi važniji faktor intimnosti za uspješnost veze to će se u njoj ponašati afektivnije, a manje antagonistički, i time vezu procjenjivati kvalitetnijom.

LITERATURA

- Archer, J. and Lloyd, B. (2002). *Sex and Gender*. Cambridge: Cambridge University Press
- Aronson, E., Wilson, T.D. i Akert, R. M. (2005) *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Berk, L. (2007). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Berscheid, E. i Reis, H. T. (1998). Attraction and close relationships. U D. T. Gilbert, S. T. Fiske i G. Lindzey (Ur.). *The handbook of social psychology*, 2, 193-281.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Caughlin J.P. i Huston, T.L. (2006). The Affective Structure of Marriage. U A. L. Vangelisti, i D., Perlman (Ur.). *The Cambridge Handbook of Personal Relationships*. (str. 131-155). New York: Cambridge University Press.
- Eidelson, R. J. i Epstein, N. (1982). Cognition and relationship maladjustment: Development of a measure of dysfunctional relationship beliefs. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50, 715-720.
- Eklund, S. (2012). *What made you a Love phobic or Passion craver? The influence of Love Experiences and Attachment patterns on Attitudes of Love*. Stockholm: Stockholm University Department of Psychology.
- Fletcher, G.J.O. (1993). Cognition in Close Relationships. *New Zealand Journal of Psychology*, 22, 69-81.
- Fletcher, G. J. Q, i Kininmonth, L. (1992). Measuring relationship beliefs: An individual differences measure. *Journal of Research in Personality*, 26, 371-397
- Hendrick, S. S. i Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and love. *Personal Relationships*, 2, 55-65.
- Huston, T. L., Kamenov, Ž., i Huić, A. (2010). *Inventory of affection and antagonism in marriage*. Neobjavljeni rad
- Huston, T. L., Vangelisti, A. L.. (1991). Socioemotional behavior and satisfaction in marital relationships: A longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41, 721-733.

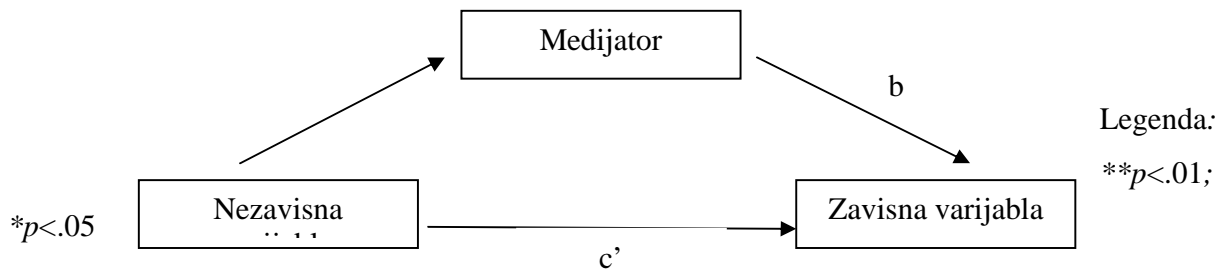
- Jelić, M., Kamenov, Ž., Huić, A., (2014). Perceived spouse's affectionate and antagonistic behaviours and marital satisfaction. U R. Franc, G. Sabol i M. M. Golubić (Ur.), *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja* (str. 87-107). Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Knee, C.R., Petty, K.N. (2013). Implicit Theories of Relationships: Destiny and Growth Belief. U J. A. Simpson i L. Campbell (Ur.). *The Oxford Handbook of Close Relationships*. (str.183-196). New York: Oxford University Press.
- Knee, C.R. (1998). Implicit Theories of Relationships: Assessment and Prediction of Romantic Relationship Initiation, Coping and Longevity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 360-370.
- MacDermid, S., Huston, T. L. i McHale, S. M. (1990). Changes in marriage associated with the transition to parenthood: Individual differences as a function of sex role attitudes and changes in the division of household labor. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 475-486.
- Myers, D.G. (1999). *Social Psychology*. Michigan: McGraw-Hill Companies.
- Norton, R. (1983). Measuring marital quality: A critical look at the dependent variable. *Journal of Marriage and Family*, 45, 141-151.
- Omarzu, J., Whalen, J. i Harvey, J.H. (2001). How Well Do You Mind Your Relationship? A Preliminary Scale to Test the Minding Theory of Relating. U J. H. Harvey, A. Wenzel (Ur.). *Close Romantic Relationships: Maintenance and Enhancement*. (str. 345- 355). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Pennington, D.C. (1997). *Osnove socijalne psihologije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Schoenfeld, E. A., Bredow, C. A. i Huston, T. L. (2012). Do men and women show love differently in marriage? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(11), 1396–1409. doi:10.1177/0146167212450739
- Sprecher, S. i Metts, S. (1989). Development of the 'Romantic Beliefs Scale' and Examination of the Effects of Gender and Gender-Role Orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 387-411.
- Tadinac, M., Bajoghli, H., Joshaghani, N., Hromatko, I., Jelić, M. i Kamenov, Ž. (2012). Determinants of relationship quality: A cross-cultural study. *Psychology Research*, 2(1), 40–51.
- Vangelisti, A. L. (2011). Interpersonal processes in romantic relationships. U M. L. Knapp i J. A. Daly (Ur.), *Handbook of interpersonal communication* (str. 597-631). Thousand Oaks, CA: Sage.

Vangelisti, A.L. (2009). *Feeling Hurt in Close Relationships*. New York: Cambridge University Press.

Prilozi

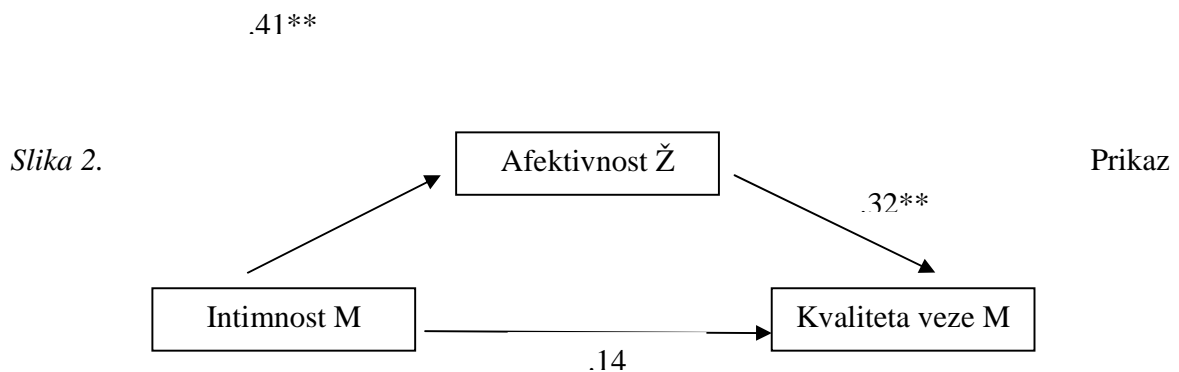
Prilog 1

Shema prikaza medijacijskih analiza

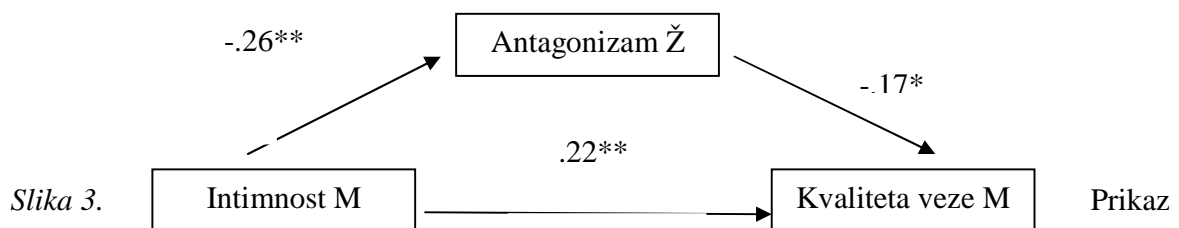

Prikaz statistički značajnih medijacijskih analiza

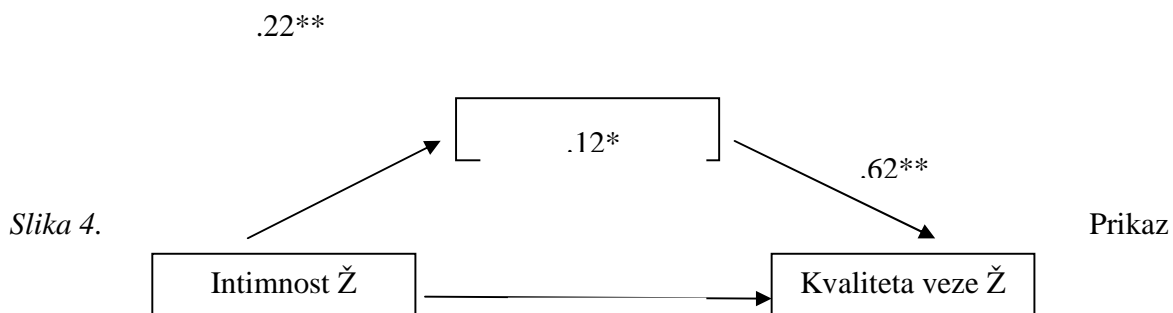
Slika 1. Prikaz posredničkog učinka afektivnosti žena u povezanosti faktora intimnosti muškaraca i kvalitete njihove veze.

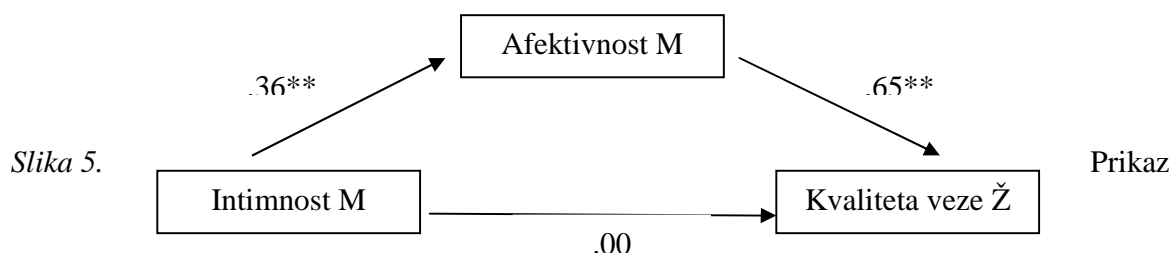
posredničkog učinka antagonizma žena u povezanosti faktora intimnosti muškaraca i kvalitete njihove veze.

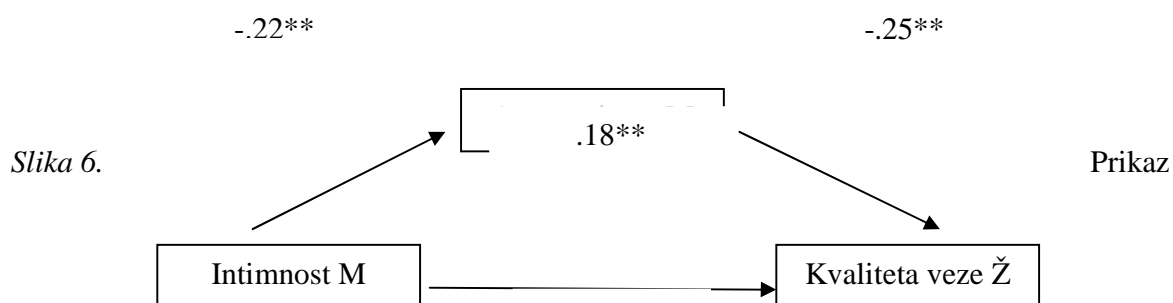
posredničkog učinka afektivnosti muškaraca u povezanosti faktora intimnosti žena i kvalitete njihove veze

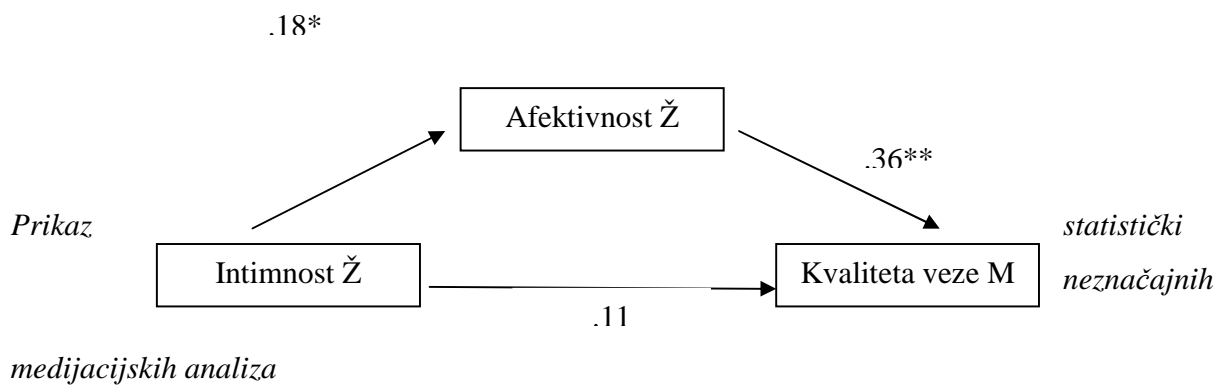
posredničkog učinka afektivnosti muškaraca u povezanosti njihovog faktora intimnosti i kvalitete veze žena

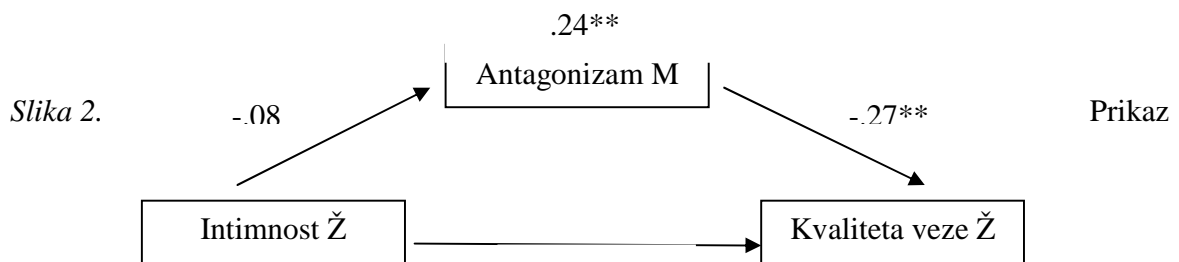
posredničkog učinka antagonizma muškaraca u povezanosti njihovog faktora intimnosti i kvalitete veze žena

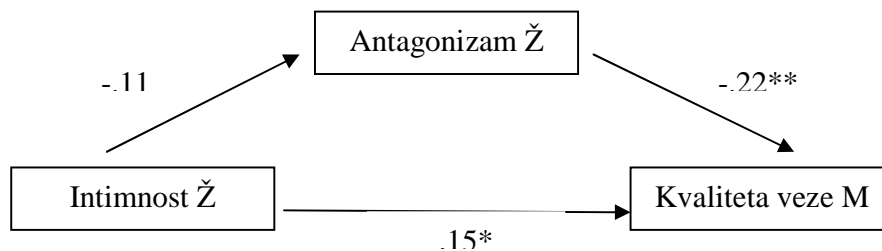
posredničkog učinka afektivnosti žena u povezanosti njihovog faktora intimnosti i kvalitete veze muškaraca

Slika 1. Prikaz posredničkog učinka antagonizma muškaraca u povezanosti intimnosti žena i njihove kvalitete veze

posredničkog učinka antagonizma žena u povezanosti njihove intimnosti i kvalitete veze muškaraca

Prilog 2; Tablica 1

Korelacijska matrica između trajanja veze, dobi, uvjerenja o bliskim odnosima (intimnost, vanjski faktori, strast i individualnost), procjene ponašanja partnera u vezi (afektivnost i antagonizam) te kvalitete veze s rezultatima muškaraca iznad, a žena ispod središnje vodoravne crte.

Varijable	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1. Trajanje veze	1	,18**	,06	,07	-,09	-,09	-,04	,34*	-,06	34**	-,01	,00	-,02	-,08	-,07	,30**	,03
2. Dob		1	,01	,15*	,12	-,14*	-,14*	,04	-,08	,71**	,05	,14*	,14*	-,21**	-,23**	,08	-,18**
3. Intimnost			1	,44**	,20**	,43**	,41**	-,26**	,27**	-,08	,30**	,09	-,04	,11	,36**	-,22**	,23**
4. Vanjski faktori				1	,35**	,14*	,04	-,01	-,03	,08	,15*	,36**	-,00	-,05	,01	,03	-,08
5. Strast					1	,29**	,02	,04	,06	,01	,03	0,13	,33**	,06	-,04	,02	-,06
6. Individualnost						1	,24**	-,09	,18**	-,16*	,11	-,07	-,03	,34**	,16*	-,14*	,08
7. Afektivnost							1	-,17*	,38**	-,11	,18**	-,06	-,09	,10	,57**	-,24**	,45**
8. Antagonizam								1	-,23**	,06	-,11	-,10	,11	-,02	-,22**	,65**	-,21**
9. Kvaliteta veze									1	-,09	,18*	,00	,02	,11	,44**	-,21**	,49**
10. Dob										1	,00	,10	,07	-,12	-,22**	,16*	-,09
11. Intimnost											1	,47**	,21**	,08	,22**	-,08	,26**
12. Vanjski faktori												1	,21**	-,16*	-,11	-,07	-,07
13. Strast													1	,20**	-,08	,11	-,11
14. Individualnost														1	,15*	-,11	,12
15. Afektivnost															1	-,30**	,65**
16. Antagonizam																1	-,30**
17. Kvaliteta veze																	1

Legenda: ** $p < .01$; * $p < .05$

